

Oedd Dylan Thomas yn cynganeddu?

Trawsgrifiad fideo: Cynganedd Dylan Thomas gan Mererid Hopwood

Un o nodweddion rhyfeddaf traddodiad barddol Cymru yw ein bod ni'n rhoi **cadair** i fardd am ysgrifennu awdl ym mesurau'r Canu Caeth – sef canu ar **gynghanedd**.

Ond beth yw cynghanedd?

System o lunio llinellau sy'n rhoi sylw arbennig i'r acen, neu'r pwyslais yn y llinell, yw'r cynghanedd ac yn trefnu'r geiriau oddeutu'r acen hwn mewn patrwm penodol - yn ôl cyfatebiaeth cytseiniaid, llafariad ac odl.

Yn fras, mae pedair cynghanedd sylfaenol, a dyma enghreifftiau o ddwy:

- Y Gynghanedd Groes, lle mae cytseiniaid yn hanner gyntaf y llinell yn cyfateb i'r cytseiniaid yn yr ail hanner. Dyma ichi enghraifft:

'Sur felys yw'r afalau' - y toriad ar ôl 'sur felys' a'r cytseiniaid s, r, f acen l yn cyfateb gyda s, r, f, acen l – y patrwm yn gwbl gyson.

- Math arall ar gynghanedd yw'r Gynghanedd Sain, lle rhennir y llinell yn dair - rhan un a dau yn odli â'i gilydd ac yn rhan dau a thri mae'r cytseiniaid yn cyfateb â'i gilydd:

'Y mae'r môr yn gôr i gyd' - 'môr' a 'gôr' yn odli a 'gôr' a 'i gyd' – y cytseiniaid yn cyfateb - yr 'g' a'r 'g' yn ateb ei gilydd.

Tybed a glywch chi debygrwydd rhwng honno a dwy linell o waith Dylan Thomas?

'To the burn and turn of time'

neu

'When the morning was walking over the war'

Cyd-ddigwyddiad?

Wel er nad y Gymraeg oedd iaith yr aelwyd i Dylan, mae tystiolaeth ei fod yn gyfarwydd â hi, yn sicr yn ei deall hi, ac mae'n debyg yn siarad ryw faint ohoni hefyd.

Dyna oedd y profiad cyffredin i nifer o'i genhedlaeth e - y rhieni'n dewis siarad Saesneg â'r plant a'r Gymraeg yn rhyw sŵn yn y cefndir drwy'u plentyndod -

a'r sŵn hwnnw yn cario acenion y capel, yr eisteddfod a'r traddodiad llenyddol i'w clust.

(Daw 'To the burn and turn of time' o'r gerdd Vision and Prayer a 'When the morning was walking over the war' o Among Those Killed in the Dawn Raid Was a Man Aged a Hundred, dwy o gerddi Dylan Thomas sydd wedi eu cyhoeddi yn Deaths and Entrances gan J. M. Dent and Company.)